

Buitenland

Het 'duivels dilemma' achter de Irak-reis van Van Bommel

De reis van Harry van Bommel en Johan van den Hout naar Irak heeft de tongen aardig losgemaakt. Over de rampzalige gevolgen van de sancties tegen het land, maar ook over het mogelijke voordeel dat dictator Saddam Hoessein trekt uit de komst van westerse politici. In Trouw beweerde de gevluchte Koerdische politoloog Mariwan Kanie zelfs dat 'elke vlucht op Bagdad in de Irakese maatschappij veel nieuwe slachtoffers eist'. Is Van Bommel verantwoordelijk voor verscherping van de onderdrukking? Als antwoord hierop een samenvatting van de opinie-artikelen die het Kamerlid na zijn reis schreef.

Het bewind van Hoessein is uiterst verwerpelijk. Dat was ook precies de reden waarom wij geen handen wilden schudden met vertegenwoordigers van dat regime en waarom wij in een brief aan vice-premier Aziz lieten weten de onmenselijke Iraakse politiek sterk te veroordelen. Maar het Irakese volk lijdt niet alleen onder het regime, maar ook onder een sanctiebeleid dat inmiddels een half tot anderhalf miljoen doden tot gevolg heeft gehad. Het is belangrijk ook dit humanitaire drama in een analyse over Irak mee te nemen. Alleen al het feit dat twee opeenvolgende leiders van het VN-programma in Irak, Hans von Sponeck en Denis Halliday, ontslag namen omdat

zij niet langer verantwoordelijk wilden zijn voor wat zij *genocidale sanctiepolitiek* noemen (genocide is volkerenmoord), moet toch tot nadenken stemmen. Ook Jutta Burghardt van het Wereld Voedselprogramma in Irak stapte om deze reden uit de organisatie. Zij worden in hun kritiek op de sancties ondersteund door cijfers van onder meer UNICEF, UNDP en nota bene de VN-Veiligheidsraad zelf. Een panel van die Veiligheidsraad concludeerde vorig jaar in een rapport dat 'minstens 23 procent van de kinderen met een te laag geboortegewicht ter wereld komt en dat een kwart van de kinderen onder de vijf jaar lijdt aan chronische ondervoeding. Slechts 41 procent van

de bevolking heeft regulier toegang tot veilig drinkwater'. UNICEF plaatst Irak qua kindersterfte inmiddels op dezelfde hoogte als Haïti, en op de Human Development Index van de UNDP zakte Irak van plaats 109 in 1996 tot 127 in het jaar 2000. In Bagdad spraken wij op eigen initiatief en zonder tussenkomst van derden met apothekers. In een winkel vol likdoornzalfjes en hoestdrank was geen pijnstiller te vinden en waren slechts enkele flesjes van één soort antibiotica beschikbaar. Vóór de Golfoorlog was Irak een welvarend land dat volgens het plaatselijke UNDP-veldkantoor inmiddels 'is vervallen tot massieve armoede'. De middenklasse is weggevaagd. Naast de ongekende onderdrukking door het regime vormt nu ook de dagelijkse strijd om te overleven een factor die het vormen van een krachtige oppositie in Irak onmogelijk maakt.

Het is een duivels dilemma te moeten afwegen of solidariteit met een lijdend volk niet ook zijn dictator in de kaart kan spelen. Elites profiteren tenslotte altijd van elke situatie. Toch kan de uitkomst daarvan wat ons betreft nooit zijn dat honderdduizenden onschuldige Irakese doden mogen vallen omdat de VS en Engeland sancties waarvan bewezen is dat ze niet werken,

coste wat kost vol willen houden. Dat is niet alleen moreel verwerpelijk maar ook in strijd met het internationale recht. In opdracht van de VN-commissie voor de mensenrechten schreef professor Bossuyt in de zomer van dit jaar een rapport over sanctiepolitiek, waarin hij Irak beschrijft als het land dat 'de meest omvattende en totale boycot uit de historie' ondergaat. Tevens ontwierp hij een zestal criteria waaraan een strafmaatregel op basis van het internationale en humanitaire recht zou moeten voldoen. Hierbij moet rekening worden gehouden met de geldigheid van het politieke doel, het treffen van de juiste personen en goederen, een redelijke tijdslimiet, de effectiviteit van de sancties en de mondiale publieke opinie over de toepassing ervan. Wij vinden dat Nederland deze 'Bossuyt-test' zou moeten hanteren bij het evalueren van sancties. Dan zou het huidige economische embargo tegen Irak snel van tafel gaan, en kan er gepraat worden over slimme sancties die vooral het regime treffen en over een verbod op wapenexporten. Dan zal het lijden van de Irakese bevolking verminderen, en komt er wellicht ruimte voor een kansrijke oppositie tegen het bewind van Saddam Hoessein.